

Kritikken av barnevernet: Kan vi forvente en endring av praksis?

Criticism of child welfare – can we expect a change in practice?

Hilde A. Aamodt

Førsteamanuensis, Institutt for sosialfag, OsloMet – storbyuniversitetet

haamo@oslomet.no

Sammendrag

Barnevernet har en avgjørende rolle i en velferdsstat som skal sørge for at barn og familier er inkludert i samfunnet på en god måte. Samtidig utsettes tjenesten for markant kritikk fra mange hold. For eksempel rapporterer Helsetilsynet gjentagende om kritikkverdige forhold i barnevernets praksis. I denne artikkelen undersøker jeg hva som gjør at tjenesten synes å forbli uendret til tross for kritikk over flere år. Jeg viser også hva som gjør at vi ikke kan forvente en endring, og hvordan heller ikke det politiske system er i stand til å styre barnevernet utenfra. Avslutningsvis tematiserer jeg hvordan kritikken må gjøres funksjonsrelevant om man skal kunne håpe på en endring i praksis. Artikkelen er forankret i Niklas Luhmanns (2000) systemteori.

Nøkkelord

velferdstjenester, barnevern, kritikk, systemteori, Niklas Luhmann

Abstract

The child welfare service has a crucial role in a welfare state that will ensure that children and families are included in society. At the same time, the service is subjected to significant criticism from many quarters. For example, the Norwegian Board of Health Supervision reports repeatedly about censurable conditions in the child welfare service's practice. In this article, the author examines what has made the service remain unchanged, despite criticism over several years. The author also shows what makes us unable to expect a change, and how the political system is not able to control child welfare from the outside. Finally, the criticism must be made functionally relevant if one is to hope for a change in practice. The article is rooted in Niklas Luhmann's system theory.

Keywords

welfare services, child welfare, criticism, systems theory, Niklas Luhmann

Innledning

Barnevernet i Norge er utsatt for omfattende kritikk. Kritikken er gjentagende, den rettes fra mange hold, og den skaper et inntrykk av en tjeneste som ikke er i stand til å endre seg. For eksempel ble Barne- og likestillingsdepartementet i 2015 overlevert en bekymringsmelding over utviklingen i barnevernet. Bekymringsmeldingen ble underskrevet av nesten 300 fagfolk med erfaring og tilknytning til barnevernet (Skogstrøm, 2015). Også statlige utredninger gir inntrykk av en tjeneste uten kontroll (Statens helsetilsyn, 2009, 2012, 2015, 2017, 2019a, 2019b, 2022; NOU 2017: 12; Riksrevisjonen, 2012, 2020, 2022). For eksempel beskriver Statens helsetilsyn (2022) det de oppfatter som en omfattende svikt, og spør

om kvaliteten i barnevernet er forsvarlig. I tillegg melder enkeltpersoner innenfor fagfeltet bekymring. Som Magne Raundalen og Willy-Tore Mørch, som uttaler at barnevernet preges av «moralsk panikk», og at det er for mange foreldre som blir fratatt sine barn (Hansen, 2019). Kritikken rettes også fra internasjonalt hold. Hittil er Norge dømt 23 ganger av Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) i Strasbourg, og i ytterligere 21 saker er det åpnet rettsforhandlinger (Kolsrud, 2023). Mediene følger opp kritikken med egne undersøkelser. I desember 2022 skaper for eksempel saken om «Mathias» overskrifter hvor det blir slått alarm om en underernært gutt i Bergen. Gutten har verken gått i barnehage eller på skole eller fått legehjelp. Han ble ikke oppdaget, til tross for 18 bekymringsmeldinger til barnevernet (Røren et al., 2022). Videre rapporterer *Aftenposten* at det har vært 1650 alvorlige hendelser ved norske barnevernsinstitusjoner de siste to og et halvt årene (Moland & Thoresen, 2023). Også innenfra utsettes tjenesten for kritikk. Solfrid Alstad (2022) kom nylig med boken *På innsiden av barnevernet* hvor hun kritiserer barnevernet for å utvikle seg i feil retning, mens boken *Med rett til å krenke* skrevet av Randi Haugland (2008) er en rammende kritikk av barnevernet innenfra.

Til tross for kritikk over flere år konkluderer Riksrevisjonen i 2022 med at de omfattende kompetansehevingstiltakene som ble igangsatt av Barne- og familiedepartementet i 2017, ikke har hatt påviselig effekt. Blant annet dokumenterer ikke barnevernet sine vurderinger i tilstrekkelig grad, og barn og foreldre har ikke tilfredsstillende medvirkning (Riksrevisjonen, 2022).

Samtidig erfarte jeg i forbindelse med et pågående prosjekt om samvær mellom foreldre og barn under offentlig omsorg (Aamodt & Sommerfeldt, 2022) at tilbakemeldingen fra de ansatte var at barnevernet hadde endret sin samværpraksis som følge av dommene i EMD. Dette blir også underbygget av rapporten til Ingunn Alvik (2021).

Spørsmålet som danner utgangspunktet for denne artikkelen, er dermed hvordan man kan forstå at dommene fra EMD tilsynelatende enkelt førte til en markant endring i barnevernets praksis når annen kritikk ikke synes å endre tjenesten. Konkret er problemstillingen: *Hvordan forstå barnevernets tilsynelatende mangel på endring til tross for omfattende kritikk?*¹ Ved å besvare denne problemstillingen forsøker jeg samtidig å forstå endringen i barnevernets praksis som følge av dommene i EMD.

Problemstillingen aktualiserer forholdet mellom kritikk og samfunnsutvikling og kan belyses på en rekke måter. For eksempel kunne jeg valgt Ersto Laclaus diskursteoretiske tilnærming med utgangspunkt i begrepene antogonisme og agonisme. Da kunne jeg utforsket kritikk som en posisjon som må ekskluderes for å kunne opprettholde en gitt politisk orden. Dette til forskjell fra en posisjon hvor kritikken blir lyttet til, og som dermed er legitim å uttrykke innenfor det politiske felt (Laclau & Mouffe, 1985, 2002, s. 31). En annen mulighet hadde vært det som i forskningsfeltet beskrives som et skille mellom kritikkverdige praksis som *følge* av uvitenhet og en praksis *betenget* og *styrt* av uvitenhet (Ulrich Beck & Peter Wehling, sitert i Knudsen & Kishik, 2022, s. 344). En uvitende praksis relaterer seg til hvordan vi som samfunn forholder oss til usikkerhet og risiko (Beck, 1986; Luhmann, 1991; Giddens, 2005; Kessler 2015; Knudsen & Kishik, 2022), mens styring gjennom ikke-viten utforsker hvordan uvitenhet kan produseres, vedlikeholdes og ha en sosial funksjon (Proctor, 2008; McGoey, 2019; Schaefer 2019; Brice et al., 2020; Knudsen & Kishik, 2022). Her handler det om en bevisst bruk av uvitenhet for å fremme bestemte formål og interesser (McGoey, 2019). Det er en strategi for å produsere og opprettholde uvitenhet for å unngå, skjule eller

1 Tilgrensende problemstillinger er forholdet mellom teori og praksis (Knudsen, 2014) og muligheten for å utøve kritisk samfunnsvitenskap (Andersen, 2014).

gjøre eksisterende kunnskap upålitelig (Knudsen & Kishik, 2022). I artikkelen til Morten Knudsen og Sharon Kishik (2022) utvides perspektivet ytterligere. Med utgangspunkt i Niklas Luhmanns (1995) systemteori viser de hvordan uvitenhet kan frembringes, opprettholdes og multipliseres, gjennom en kommunikativ seleksjon. Og det uten å tildekke kunnskapen. Dermed synliggjøres det hvordan uvitenhet kan produseres til tross for erkjent viten. Her ses uvitenhet ikke bare som mangel på kunnskap, men også som en sosial konstruksjon (Proctor, 2008; McGoey, 2012a, 2012b; Kessler 2015; Schaefer 2019). Viten og ikke-viten lever side om side, men hvor kommunikasjonen kobler seg til ikke-viten og på den måten tillater en opprettholdelse av uvitenhet. Uten at kunnskapen verken er fraværende eller gjøres usikker (Knudsen & Kishik, 2022). I denne artikkelen vil også jeg anvende systemteori med utgangspunkt i Luhmann (1995), men da særlig med forankring i hans forståelse av det funksjonelt differensierte samfunn.

Det funksjonelt differensierte samfunn

Niklas Luhmann (2016) beskriver hvordan samfunnet på 17- og 1800-tallet går fra å være stratifisert inndelt til at det strukturerende prinsipp er samfunnets funksjoner. Samfunnet endrer seg fra å være organisert og inndelt etter klasse, familieforhold og hierarki til å bli funksjonelt differensiert. Med det mener han at samfunnet består av systemer med hver sin funksjonelle oppgave. Hvert system kommuniserer i henhold til sin spesifikke kode, hvor noe ses til forskjell fra noe annet. Systemet definerer, inkluderer og ekskluderer fra sitt systeminterne, rasjonelle blikk og opprettholder seg selv som system ved å produsere nye iakttagelser definert av systemets egen kode. Det sosialfaglige system ser etter hva som er til hjelp til forskjell fra ikke-hjelp, det vitenskapelige blikket søker det som er sant til forskjell fra usant, det økonomiske system ser etter hva som er lønnsomt til forskjell fra det ulønnsomme, og det rettslige ser etter hva som er rett til forskjell fra galt, for å ta noen eksempler. Systemene er globale og opphever dermed også landegrensene. Gjennom sitt særegne blikk ser funksjonssystemene ulike løsninger på samfunnets problemer. Systemene har dermed til hensikt å redusere samfunnets kompleksitet. I tillegg er hvert system operasjonelt lukket, og på den måten er det opp til systemenes interne operasjoner hvorvidt de vil la seg forstyrre eller påvirke av noe utenfor systemet.

For systemet selv er dets egen funksjon det primære. Systemene er imidlertid prinsipielt likeverdige i sin funksjon. Det innebærer at intet system har mer verdi enn et annet. Dermed finnes det heller ikke et «over-system» vi kan ty til om vi er i tvil om hvilken beskrivelse vi skal se hen til. Det betyr imidlertid ikke at vi ikke kan definere ett system til å ha forrang foran andre system. I en rettssal er det juridiske system rådende, for eksempel.

Ingen av systemene kan kommunisere *med* hverandre. Kun *om*. Systemene er dermed avhengig av det Luhmann definerer som strukturelle koblinger mellom systemene. Et system er strukturelt koblet når det internt skaper strukturer som lar seg irritere av hendelser i andre systemer. Luhmann foreslår for eksempel loven som en strukturell kobling mellom rettssystemet og det politiske system. En ny lov irriterer både rettssystemet og det politiske systemet, men på forskjellige måter. I det politiske system vil for eksempel den nye barnevernsloven ses som en politisk seier, mens i rettens blikk vil loven gi nye definisjoner av rett og galt (Niklas Luhmann, sitert i Andersen & Pors, 2018, s. 76). Det er imidlertid opp til hvert enkelt system om det vil la seg forstyrre og påvirkes av et annet funksjonssystem. Ett system kan dermed ikke instruere et annet systems respons. Det er derfor ingen nødvendig sammenheng mellom *funksjon* og *effekt*. Effekten det enkelte system har på et annet system, er ikke bestemt av det gjeldende funksjonssystemets kommunikasjon, men av de andre systemenes mottakelighet for systemets forstyrrelser. Det enkelte system kan dermed kun

ha styr på ivaretagelsen av sin egen funksjon, men aldri på hvordan det oppleves som effekt for andre systemer (Andersen & Pors, 2018).

Ethvert system opprettholder seg selv ved å produsere nye iakttagelser av en omverden det selv har konstruert. Systemet vil dermed kontinuerlig forsøke å fortsette og tilpasse sin systemavhengige kommunikasjon. Det beskytter sin selvproduksjon, sin autopoiesis. Blir systemet for tilpasningsdyktig, risikerer det imidlertid å undergrave sin rett til eksistens. Kommunikasjonens fortsettelse vil avhenge av det Luhmann beskriver som kommunikasjonens *forventningsstrukturer* eller kommunikasjonens *immunmekanismer*. *Forventningsstrukturer* er de forventninger som kommunikasjonen over tid har bygget opp og refererer til som ønskede og understøttende for kommunikasjonens fortsettelse (Andersen & Pors, 2018). For eksempel vil en sosialfaglig kommunikasjon basere seg på forventningsstrukturer til hvordan man bør møte en klient, eller hvordan en barnevernundersøkelse skal gjennomføres. Kommunikasjonens *immunmekanismer* er de muligheter kommunikasjonen kan benytte seg av når systemets kommunikasjonsmuligheter trues (Luhmann, 2000). Immunmekanismer beskytter dermed systemet mot for mye tilpasning til egen omverden (Andersen & Stenner, 2020).

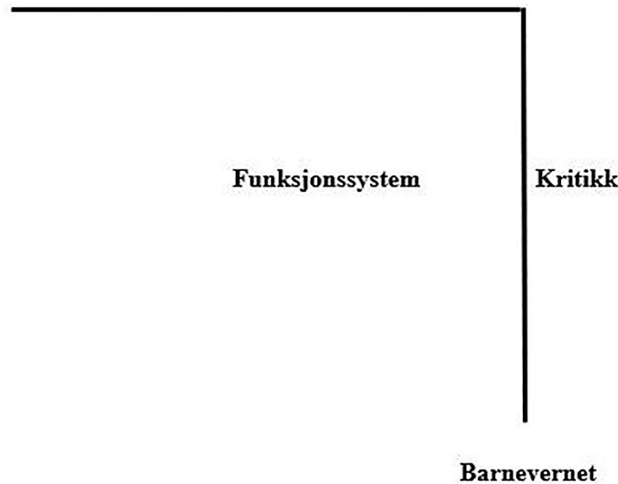
Luhmann (2000, s. 446) gir eksempler på hvordan *konflikt* og *motsigelse* kan ses som immunmekanismer systemet anvender når systemets strukturer trues. Kritik, som en form for motsigelse, kan dermed ses som samfunnets immunforsvar for å beskytte samfunnet mot seg selv. Kritikken blir en varslingsinstans som skal sørge for at samfunnet ikke bare gjentar uhensiktsmessig kommunikasjon. Dersom funksjonssystemene lar seg forstyrre, åpner kritikken for ustabilitet og økt kompleksitet, og de har dermed en viktig funksjon. Kritik virker på den måten destabiliserende, fordi systemet ikke kan fortsette i sin forventningssikkerhet. Heller tilbys ny kommunikasjon som gjør systemet i stand til å endre sin kommunikasjon (Andersen & Stenner, 2020). Immunmekanismer bidrar på den måten til en opphevelse av systemets etablerte strukturer og skaper dermed utvikling og vekst i for eksempel en organisasjon. Det følger imidlertid en pris med immunmekanismene. Fordi immunmekanismene ikke skiller mellom produktive og uproduktive strukturer, risikerer man å skade etablerte og viktige sammenhenger innad i organisasjonen og på den måten skade det enkelte velferdssystem (Andersen & Stenner, 2020).

Kritikken mot barnevernet – funn og analyse

I det følgende vil jeg legge frem noe av kritikken som er rettet mot barnevernet. Kritikken er ment som et *eksempel* på den måten at den fremhever eller synliggjør noe som kan ses generelt (Flyvbjerg, 2006 s. 229–233). Jeg viser derfor kun *noe* av kritikken, hvor hensikten er å vise at til tross for kritikk over flere år synes det å være liten endring i barnevernets praksis.

Kritikken er dermed ment å synliggjøre eller underbygge det generelle spørsmålet om hva som gjør at barnevernet i tilsynelatende liten grad endres som følge av kritikk. I lys av denne konteksten stilles det samtidig spørsmål om hvordan det er mulig å forstå at domene i EMD raskt førte til en endring i barnevernets praksis knyttet til samvær mellom foreldre og barn under offentlig omsorg. I analysen har jeg iaktatt kritikkenes iakttagelser og sett etter hvilken kode med tilhørende funksjonssystem som er i spill. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Luhmanns (1982) etablerte funksjonssystemer, dog kun dem som kommer til syne som kritikk i empirien som er valgt. Kritikkenes iakttagelser er dermed sortert og kategorisert kronologisk etter funksjonssystemenes kode uavhengig av organisasjonen kritikken er kommunisert fra. Det er dermed funksjonssystemenes kommunikasjon som er analysert frem, og ikke hvorvidt denne for eksempel er kommunisert fra et forvaltningsorgan, i mediene eller fra et universitet. Dermed skapes det et blikk for forskjellen mellom

kritikk og funksjonssystemet kritikken er kommunisert fra. Barnevernet er valgt som kontekst for analyseblikket:

Figur 1. Analyseblikk.

Det rettslige funksjonssystem

Rettens funksjon er å definere hva som er en lovlig til forskjell fra en ulovlig praksis. Systemet ser etter forskjellen mellom rett og galt, hvor det motiveres av det som er lovlig. Det rettslige perspektivet kommer for eksempel til syne i Befringutvalgets rapport når de skriver at de anser det som et problem at barnevernets undersøkelser, gjennomføring av hjelpetiltak og oppfølging av omsorgsovertakelser i liten grad er underlagt innsyn og kontroll utenfra, og at de anser dette som en rettssikkerhetsmessig utfordring (NOU 2000: 12). I 2012 gjennomfører Statens helsetilsyn et landsomfattende tilsyn med barnevernets undersøkelsesarbeid. Igjen er det rettslige blikket sentralt. Tilsynet avdekker lovbrudd i 84 % av sakene (Statens helsetilsyn, 2012, s. 2). I 2017 kommer rapporten *Svikt og svik – Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Rapporten er skrevet av Barnevoldsutvalget, som avdekket om, i hvilken grad og på hvilken måte det har skjedd svikt i saker der barn har vært utsatt for alvorlig vold og overgrep. Også her blir det kommunisert fra et rettslig ståsted. Utredningen viser svikt i barneverntjenestens arbeid med barn og familier. Svikten handler om barnevernundersøkelser som ikke er gjennomført, undersøkelser som er blitt henlagt på mangelfullt grunnlag, og manglende medvirkning for barn og unge. I tillegg blir det avdekket manglende journalføring av vurderinger som er gjort. Barnevernet blir også kritisert for å være vanskelig å samarbeide med (NOU 2017: 12).

Det rettslige perspektivet er også sentralt i helsetilsynets rapport fra 2019. Rapporten er et resultat av tilsynets oppdrag med å gjennomgå et utvalg barnevernssaker som har ført til akuttiltak eller omsorgsovertakelse. Hensikten var å gi en situasjonsbeskrivelse av barnevernets praksis med fokus på kvalitet i barnevernets vurderinger. Utvalget varsler om en kritikkverdig praksis. Kritikken handler om manglende faglige vurderinger og tydelighet i beslutningsarbeidet. Blant annet blir ikke alle tema i alvorlige bekymringsmeldinger fulgt opp, og i halvparten av undersøkelsene blir ikke viktig informasjon analysert eller oppsummert i undersøkelsesrapporten. Dermed forsvinner viktig informasjon, og tjenesten følger derfor ikke opp de lovpålagte kravene til en forsvarlig tjeneste (Statens helsetilsyn, 2019a).

I helsetilsynets landsomfattende tilsyn fra 2020 og 2021 blir det også argumentert fra et rettslig ståsted. Tilsynet viser til alvorlig svikt og mangler ved barnevernets arbeid med

undersøkelser. Totalt ble praksisen i 90 barneverntjenester gjennomgått, hvorpå det ble konkludert med lovbrudd eller forbedringspunkter i 80 av disse (Statens helsetilsyn, 2022). Også dommene i EMD kritiserer barnevernet gjennom rettens system. Et tilbakevendende tema er for lite samvær og at det ikke blir tilstrekkelig lagt til rette for en mulig gjenforening med foreldrene etter en omsorgsovertakelse. Det blir også påpekt at vedtakene ikke er tilstrekkelig dokumentert eller begrunnet (Norges Institusjon for Menneskerettigheter, 2023).

Det rettslige perspektivet kommer også til syne når menneskerettighetsjuristen Gro Hillestad Thune påpeker at barnevernet ikke ivaretar familiers rettssikkerhet, og at det skjer brudd på menneskerettighetene. Hun uttrykker at barnevernet må organiseres på en annen måte hvis familiers rettigheter skal kunne ivaretas (Andersen, 2020).

Det vitenskapelige system

Det vitenskapelige system motiveres av sann kunnskap og setter et skille mellom gyldig og ugyldig kunnskap. Systemet problematiserer hva som anses for sant, og søker kunnskap som er til å stole på. I Befringutvalget (NOU 2000: 12) blir for eksempel kunnskap om virkningen av fosterhjem og institusjoner som hjelpetiltak etterspurt. Utvalget etterlyser også forskningsbasert kunnskap om samvær.

En sentral kritisk stemme i barnevernforskningen er Nicole Hennem (2014, 2015, 2017). Gjennom en rekke artikler viser hun hvordan samfunnets bestemte forståelser av barn og barndom samtidig produserer en praksis som risikerer å forsterke marginaliseringsprosessen barnevernets barn allerede er utsatt for. Hennem viser hvordan synet på barn domineres av en forestilling om å se barnet som et subjekt med rettigheter, men som samtidig vurderes å være i risiko. Barnet er *både* sårbart med behov for beskyttelse og anses som kompetent og i stand til å delta og medvirke i egen sak.

Hennums poeng er at denne tilsynelatende enigheten om barnets posisjon brukes til å skape sosial orden. Problemet er at dette samtidig skaper en praksis det vanskelig kan stilles spørsmål til. Det skapes en generell forståelse av barns behov og hvordan en god barndom ser ut, og som tilsynelatende er gitt, men som like fullt er kulturelt definert. Barn som strider mot denne hegemoniske forestillingen av barn, vil like fullt bli møtt med en selvfølgeliggjort enighet om hvem de er, og hvordan deres barndom skal leves. Når barnets situasjon blir fortolket med referanse til disse universelle forestillingene, ignorerer hensynet til det konkrete barn. Hennem sier at universalismen i disse dominerende forestillingene bidrar til å skjule det individuelle barn gjennom en intens objektiviseringsprosess hvis hensikt er å fremme det ideelle barn. Poenget er at denne dominerende forestillingen om barn og den ideelle barndom også former politikk og barnevernets praksis, og som dermed risikerer å overse det enkelte barns subjektivitet, muligheter og materielle livsvilkår. Hennums kritiske blikk problematiserer dermed kunnskapsgrunnlaget i barnevernets praksis.

Det sosialfaglige system

Det sosialfaglige system ser etter hva som er til hjelp til forskjell fra ikke-hjelp i barnevernets praksis. Også fra dette perspektivet uttrykker Befringutvalget kritikk. Utvalget peker blant annet på at barnevernet mangler et blikk for familiers fattigdom og hvordan dette påvirker den enkeltes omsorgskompetanse. Det blir også stilt spørsmål om fosterhjem og institusjon er til hjelp for det enkelte barn. I tillegg ber de staten stimulere til økt bruk av frivillige hjelpetiltak (NOU 2000: 12).

Også i forskningen kommuniseres det fra et sosialfaglig perspektiv. Allerede i 2004 spør Agnes Andenæs i artikkelen «Hvorfor ser vi ikke fattigdommen?» hva som gjør at barnevernet ikke ser sammenhengen mellom livsbetingelser og den enkeltes omsorgskompetanse

(Andenæs, 2004). En rekke andre studier viser på samme måte sammenhengen mellom levekår, sosial status og hvem som har behov for hjelp fra barnevernet (f.eks. Kristofersen & Clausen, 2008; Fauske et al., 2009; Kojan, 2013; Kojan & Storhaug, 2021).

I 2019 foretar helsetilsynet en gransking av institusjonsbarnevernet. Rapporten slår fast at det ikke finnes gode tiltak for barn på institusjon som trenger hjelp fra både barnevernet og psykiske helsetjenester. Blant annet mangler tverrfaglige sammensatte tiltak som kan møte barnas sammensatte behov (Statens helsetilsyn, 2019b). Også rapporten *Det å reise vasker øynene – Gjennomgang av 106 barnevernssaker* retter omfattende kritikk mot barnevernets praksis fra et sosialfaglig perspektiv. Blant annet blir det påpekt at foreldrenes vansker får særlig oppmerksomhet på bekostning av barnets behov og situasjon. Det påpekes også at hjelpetiltakene verken fremstår tilpasset den enkelte familie eller er omfattende nok til å møte familiens utfordringer. Videre blir informasjon fra barna tillagt liten vekt, og samarbeidet med andre instanser fremstår tilfeldig og uformelt. Heller ikke blir det beskrevet en sammenheng mellom evaluering av hjelpetiltak og beslutning om omsorgsovertakelse. Dermed kommer det heller ikke frem hva som har utløst beslutningen om å begjære omsorgsovertakelse. Utvalget skriver også at situasjoner hvor det blir nødvendig å flytte barnet akutt, kan ses som et resultat av svikt i barneverntjenestens arbeid, og at de savner vurderinger knyttet til om akuttsituasjonen kunne vært håndtert med mindre inngripende tiltak for barnet. I tillegg blir det savnet dokumentasjon på samarbeid med foreldre om hvordan en flytting kan gjøres så skånsomt som mulig for barnet (Statens helsetilsyn, 2019a). Det sosialfaglige perspektivet uttrykkes også i helsetilsynets rapport fra 2022. Her konkluderer de med at det er uvisst om barn og foreldre i en utsatt livsposisjon får hjelpen de har behov for (Statens helsetilsyn, 2022).

Også Redd Barna har gjennom sitt arbeid uttrykt kritikk og mangler fra et sosialfaglig perspektiv. Blant annet viser en rapport fra 2017 hvordan akutt plasseringer risikerer å skade barnet mer enn å være til hjelp (Redd Barna, 2017). I tillegg uttrykker barn og unge som har mottatt hjelp fra barnevernet, hvordan akutte plasseringer kan bidra til en forverring av situasjonen mer enn å bli opplevd som hjelpsom hjelp (Andersen, 2018; Holø & Vogt, 2017). Stiftelsen Forandringsfabrikken kritiserer også barnevernet fra et sosialfaglig perspektiv. Blant annet blir det påpekt hvordan språket har betydning for hvordan hjelpen fra barnevernet oppleves av barn og unge (Forandringsfabrikken, 2023).

Det pedagogiske system

Det pedagogiske system iakttar med forskjellen *læring* til forskjell fra *ikke-læring*. Systemet differensierer etter hva som kan bidra til en utvikling og økt kompetanse i barnevernfeltet. I 2009 leverer et ekspertutvalg sine anbefalinger for en kompetanseutvikling i barnevernet (NOU 2009: 8). Utvalget foreslår 14 nye emneområder som bør være representert i bachelorutdanningene. I tillegg ber utvalget om at det stilles krav om relevant mastergrad for enkelte arbeidsområder, og da særskilt for ledere. I Barnevoldsutvalgets rapport fra 2017 blir det også kommunisert fra et pedagogisk blikk. Utvalget mener svikten de ser i barnevernet, skyldes manglende kunnskap og kompetanse hos de ansatte samt manglende eller ingen ledelse. Utvalget påpeker også at barneverntjenestens aktivitetsnivå har økt betraktelig, og etterspør dermed flere ressurser. Fra dette perspektivet vil dermed økt kompetanse og flere ansatte være svaret på barnevernets problemer (NOU 2017: 12).

I Bufdir-rapporten *Utredning av kompetansehevingstiltak i barnevernet* (2019) blir det slått fast at kompetansen i barnevernet er for dårlig. Også her blir det kommunisert fra et pedagogisk perspektiv. Det blir blant annet vist til at bare 8 prosent av de ansatte har en mastergrad, og det blir satt som mål at andelen ansatte med mastergrad skal øke til 80 prosent

i løpet av 10 år. Som svar på det økte kompetansebehovet foreslår Bufdir i sin rapport å opprette to nye mastergrader. Argumentet bak forslaget er at de eksisterende masterne er for lite praksisnære. Det blir også hevdet at de er for teoretiske, og at de legger for stor vekt på analyse og metode, mer enn å ta utgangspunkt i praksisfeltets konkrete utfordringer. Kunnskapsdepartementet legger deretter ut to nye masterprogrammer innen barnevern på høring. Høringsrunden ble avsluttet i september 2020, og i 2021 kom forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevern og barnevernsarbeid.

Massemedienes system

Medienes system kommuniserer etter hva de anser som *informasjon* til forskjell fra *ikke-informasjon*. Gjennom en rekke reportasjer under overskriften «Barna Norge svikter» viser for eksempel *Aftenposten* hvordan barnevernsbarn ikke får hjelpen de har behov for. De peker blant annet på at 12 barn har dødd under barnevernets omsorg, og at det har vært 190 selvmordsforsøk i perioden mellom mars 2020 og august 2022 (Moland et al., 2023).

Etter *Aftenpostens* avsløringer kreves det svar på hvordan statsråden vil sikre rettssikkerheten til barn som flyttes ut av hjemmet (Røren, 2023). *Aftenposten* skriver at helsetilsynet vil følge opp med en gransking av alle tilfeller de siste fem årene der barn i barnevernet har dødd, og videre at regjeringen har vedtatt en uavhengig undersøkelseskommisjon som skal granske alvorlige hendelser som skjer i barnevernet (Moland et al., 2023). Også i mediene får altså barnevernet massiv kritikk, hvor det samtidig etterlyses et politisk ansvar.

Det politiske system

Det politiske system stilles til ansvar for barnevernets mangler og er ment å skulle svare ut kritikkens anklager. Det politiske systems funksjon er dermed å gjøre bindende beslutninger på vegne av samfunnet (Andersen & Pors, 2018), og systemet opprettholder seg selv ved å fortløpende skape et skille mellom hva som er politikk, og hva som faller utenfor. Politikken skaper dermed sine egne betingelser og grenser for hva den finner relevant for politikken system (Niklas Luhmann, sitert i Andersen & Pors, 2018). Dermed finnes det heller ingen omverden som kan styre politikken. Kun en omverden som allerede er foldet inn i politikken selv (Niklas Luhmann, sitert i Andersen & Pors, 2018, s. 67). Et eksempel er Barne- og familiedepartementets beslutning i 2017 om at det i perioden 2018–2024 skal gjennomføres et kvalitets- og kompetanseløft i de kommunale barnevernstjenestene. Målet er at barnevernet skal få mer kunnskap om utredningsarbeid og hjelpetiltak for barn og familier, slik at kvaliteten på tjenestene blir bedre (Prop. 73 L (2016–2017)). Et annet eksempel er politikken beslutning om å utvikle og etablere et digitalt barnevernsfaglig kvalitetssystem. Kvalitetssystemet skal bidra til at ansatte gis faglig og juridisk støtte i å dokumentere, vurdere og beslutte. På den måten skal systemet bidra til økt rettsikkerhet og likeverdige tjenester og på den måten styrke tilliten til barnevernet (KS, 2023).

Etter en lang politisk prosess blir arbeidet med ny barnevernlov slutført i 2023. Loven erstatter gjeldende barnevernlov av 1992. Det overordnede målet i den nye loven er blant annet å øke rettsikkerheten og å bidra til økt forebygging og tidlig innsats for å sikre flere barn en trygg oppvekst (Barnevernsloven, 2021).

Diskusjon

Kritikk skaper en forventning om endring. Når for eksempel tilsynsrapporter påpeker en kritikkverdig praksis, skapes det en forventning om at barnevernet skal ta til seg kritikken og rette opp mangler og feil. Denne *forventningen* tar imidlertid ikke høyde for samfunnets kompleksitet. Om barnevernet ses som en organisasjon som kommuniserer gjennom en

rekke ulike funksjonssystemer, er det verken gitt hvilket funksjonssystem som gjør seg selv til kritikkenes adressat, eller hvorvidt systemet anser kritikken som relevant.

Når for eksempel Befringutvalget (NOU 2000: 12) fra et sosialfaglig ståsted ber staten stimulere til økt bruk av frivillige hjelpetiltak, er utvalget avhengig av at det politiske system finner henstillingen relevant og dermed gjør en beslutning om å bevilge penger. En bevilgning av penger til økt bruk av hjelpetiltak vil imidlertid først og fremst skape endring i det politiske system som en beslutning samt, dersom bevilgningen gjennomføres, i det økonomiske system i form av mer penger. Det er imidlertid ikke gitt at det blir tilbudt flere hjelpetiltak i den konkrete praksis. Ei heller at foreldre vil ta imot tiltaket.

Når det samme utvalget etterlyser mer kunnskap om effekten av fosterhjem, skaper det på samme måte først og fremst en endring i det vitenskapelige system, forutsatt at noen forskere finner det relevant å forske på problemstillingen. Når Statens helsetilsyn fra et rettslig ståsted avdekker brudd på frister, er dette først og fremst en rettslig kommunikasjon; den garanterer ikke at fristene overholdes.

Det samme kan sies når det fra et politisk ståsted innføres krav til mastergrad for å kunne arbeide i barnevernet. Utdanningssystemene kan respondere ved å opprette flere studieplaser og dermed skape endring i det pedagogiske systemet. Blant annet må det tilrettelegges for nye emner og mer undervisning. Økt kompetanse kan imidlertid ikke forutsettes. Det avhenger av den enkelte ansattes resonans til kunnskapen som blir tilbudt. Effekten er dermed intern og forteller lite eller ingenting om barnevernets praksis (Luhmann, 1989). Heller er det tvilsomt at barnevernet vil være så mye annerledes med de nye mastergradene. Politikken og utdanningstilbudet er imidlertid endret (Moeller, 2006).

Problemet er at barnevernet oppfattes og beskrives som om det ikke var et system, og mer presist som en organisasjon som generelt kan endres ved å øke kompetansen hos de ansatte, slik at de tenker og handler på en bedre måte (Luhmann, sitert i Moeller, 2006, s. 102). Når KS, Bufdir og utvalgte kommuner i 2016 (KS, 2023) sammen etablerer et digitalt barnevernsfaglig kvalitetssystem for å støtte de ansatte faglig og juridisk, endres først og fremst det teknologiske fagsystemet. Hvorvidt systemet vil bidra til økt rettssikkerhet, likeverdige tjenester, økt medvirkning og bedre vurderinger, avhenger av den enkelte ansattes resonans til systemet. Dersom for eksempel datasystemet ber den ansatte krysse av for hvorvidt barnet er blitt snakket med, og ber om en faglig vurdering dersom barnet ikke skal snakkes med, vil en samtale med barnet kanskje først og fremst oppfylle hensynet til det digitale systemet mer enn hensynet til det konkrete barnet. DigiBarnevernet trer dermed frem som en teknologisk forbedring, men hvorvidt flere barn og foreldre opplever å bli møtt på en god måte, kan ikke forutsies.

Forandringsfabrikkens kamp for å endre barnevernets språk er også et eksempel på de ulike systemenes funksjon. Blant annet har stiftelsen kjempet for begrepet *kjærlighet* som et faglig begrep (Alexander et al., 2018). Begrepet har blant annet blitt tatt inn i den nye barnevernslovens (2021, § 1) ordlyd og har dermed endret rettens blikk på rett og galt. Det vitenskapelige systemet har latt seg forstyrre og problematiserer begrepet i flere forskningsartikler (Thrana, 2013, 2016). Blant annet utfordres begrepets relevans, hvor det antydes at *kjærlighet* ikke er noe en kan pålegge profesjonsutøvere å skulle utøve i sin yrkesutøvelse (Neumann, 2012, 2021). Forandringsfabrikken har dermed bidratt til en endring i det vitenskapelige systemet. Det er også nærliggende å tenke at lovens innlemmelse av begrepet anses som en seier for stiftelsen og dermed har endret Forandringsfabrikken internt. I tillegg innebærer stiftelsens arbeid kanskje store endringer for den enkelte ansatte i form av politiske karrierer. Effekten på barnevernets praksis med bedre hjelp til den konkrete familie er imidlertid ikke gitt.

Kritikk vil for ett system kunne medføre små eller ingen endringer, mens den samme kritikken kan innebære store omveltninger for andre systemer. Da Forandringsfabrikken ble kritisert for å fremstille barns perspektiv på en unyansert måte, fikk det store konsekvenser for stiftelsen internt. Bevilgninger ble stoppet, og styret i stiftelsen måtte bli byttet ut (Zerener, 2022). Mindre var endringene i det pedagogiske system, hvor stiftelsens rapporter kun ble fjernet fra pensum (Strand, 2022). Poenget er at dersom funksjonssystemene lar seg forstyrre av kritikken mot barnevernet, er det primært funksjonssystemene som endres og ikke barnevernet som organisasjon og praksis.

Spørsmålet blir hvordan barnevernets praksis *kan* endres. Med den funksjonelle differensiering kan ikke politikken diktere barnevernets praksis. Heller gjør den funksjonelle differensiering det politiske systemet *likeverdige* andre systemer. Med funksjonell differensiering må også staten «tre ned fra sin høye hest» og akseptere at heller ikke det politiske blikk kan gjøre krav på barnevernet som helhet (Andersen & Pors, 2018). Dermed kan vi heller ikke lene oss på politikken.

Når det politiske system ikke kan påberope seg et blikk for barnevernet som helhet og heller ikke er i stand til å styre noe annet enn egen kommunikasjon, blir også spørsmålet hvordan det politiske system i det hele tatt skal kunne styre barnevernets praksis (Andersen & Pors, 2018). Problemet er at politikken ønsker å styre og lede en praksis som ofte vil være styrt av andre kommunikasjonssystemer enn det politiske. Det er opp til barnevernet som organisasjon å bestemme hvorvidt den politiske kommunikasjonen gir mening. Barnevernet som organisasjon består imidlertid av en rekke funksjonssystemer som hver især avgjør hvorvidt politikken kommunikasjon anses som relevant. Problemet blir at man ikke vet hvilket system som lar seg påvirke av kommunikasjonens forstyrrelser. Den politiske kommunikasjon kan dermed videreføres som en sosialfaglig, vitenskapelig, rettslig eller moralsk kommunikasjon. Eller noe annet (Andersen & Pors, 2018).

Effekten av de politiske beslutninger blir dermed bestemt av de andre funksjonssystemenes etterspørsel etter bindende beslutninger. Det politiske systems kommunikasjon har kun effekt om et annet system gir beslutningene mening på egne betingelser og på den måten innretter seg etter disse. På den måten blir funksjon og effekt aldri det samme. Det politiske system kan i beste fall ha styr på ivaretagelsen av sin egen funksjon, men aldri på hvordan politikken tar seg ut som effekt sett fra andre systemer (Andersen & Pors, 2018). Det vil heller ikke være en direkte relasjon mellom barnevernets problemer og effekten i de ulike funksjonssystemene. Effekten er sosialt konstruert gjennom kommunikasjon. Ei heller finnes det en umiddelbar operasjonell kontinuitet eller årsakssammenheng mellom barnevernet og barnevernets omverden (Luhmann, 1989).

Kritikken må dermed orientere seg funksjonelt om den skal ha håp om effekt. Kritikken må forholde seg til et barnevern som er funksjonelt differensiert og med de begrensningene dette medfører. Kanskje kan man si at kritikken må gjøre det enkelt for funksjonssystemene å respondere. Som for eksempel å adressere systemet i sin kritikk. Ved å tilpasse seg det enkelte funksjonssystem får kommunikasjonen enklere tilgang. Mediene vil gjerne ha ny informasjon, rettssystemet kommuniserer lovendringer, det økonomiske system kommuniserer om penger, og det sosialfaglige er opptatt av hjelpsom hjelp (Moeller, 2006). Hvert system vil dermed forholde seg kritisk til kritikken. Kritikken kan dermed ikke ses som et styringsverktøy med direkte intervensjon som resultat. Heller tas kritikken opp til revisjon. Kritikken vil tre frem forskjellig avhengig av hvilket system som vurderer. Kritikken må dermed adressere hvilket funksjonssystem problemet tilhører. Slik EMD gjør kritikken systemrelevant. Den retter seg mot det juridiske system og pålegger barneverntjenesten å ta høyde for at omsorgsovertakelser skal være midlertidige, noe som forutsetter samvær. Kritikken konkretiserer

dermed lovverket og hvordan lovverket skal forstås. Dermed får kritikken også lett resonans i det rettslige system.

Når barnevernet bare responderer på *noen* av kravene som blir stilt, utvikles det for *lite* resonans. Dermed skapes det et inntrykk av en tjeneste som ikke endres til tross for kritikk. Under en tilstand av funksjonell differensiering kan systemene likevel ikke gjøre mer enn å utvikle resonans med omverdenen innen systemets grenser. Det er bare den muligheten systemet har. En annen side er at den massive kritikken også kan produsere *for mye* resonans (Moeller, 2006, s. 106). Ved å imøtekomme kritikken med interne krav som ikke er mulig å nå, kan systemet ødelegges fra innsiden (Niklas Luhmann, sitert i Moeller, 2006, s. 105). Kritikken mot barnevernet produserer dermed både for mye og for lite resonans på samme tid.

I det funksjonelt differensierte samfunn kan ikke barnevernets praksis bli styrt eller kontrollert utenfra. Selv ikke fra et politisk ståsted. Det betyr imidlertid ikke at kritikk ikke kan endre feltet. Poenget er at det ikke er mulig å si på forhånd hva innflytelsen vil bli. Gitt barnevernets kompleksitet kan kritikken først og fremst håpe på en endring i systemenes kommunikasjon. Det forutsetter imidlertid at kritikken angår det enkelte funksjonssystem.

Avsluttende refleksjoner

I denne artikkelen har jeg stilt spørsmål om hvordan man kan forstå barnevernets manglende endring til tross for den massive kritikken som rettes mot tjenesten. Hensikten har vært å vise hvor vanskelig det er å skulle endre og styre en tjeneste. Fordi det politiske system alltid vil tilhøre barnevernets omverden, kan heller ikke dette systemet instruere en endring.

Barnevernet er et system som opprettholdes og utvikles ved å håndtere situasjoner i tråd med interne strukturer som er tatt for gitt (Andersen & Stenner, 2020). Når barnevernet ikke lar seg forstyrre av samfunnets kritikk, opprettholdes disse interne forventningsstrukturene på en måte som etter hvert kan undergrave systemets rett til eksistens. Et system som kun kommuniserer i tråd med etablerte strukturer, risikerer å stagnere og i verste fall gjøre seg selv overflødig. Kritikk motsier disse etablerte forventningsstrukturene som er tatt for gitt, og representerer dermed nye muligheter og en endring av praksis. Kritikk oppløser dermed tryggheten i barnevernets etablerte strukturer. Ved å stille spørsmål, skape usikkerhet og mobilisere motstand fungerer kritikk som en nødvendig destabilisering av barnevernets forventningsstrukturer, samtidig som den tilbyr en vei for fortsatt kommunikasjon og dermed en måte å overleve på.

Samtidig risikerer kritikk som en immunmekanisme å true de strukturer som opprettholder det barnevernet er og skal være (Andersen & Stenner, 2020). Fordi kritikk som immunmekanisme ikke skiller mellom velbegrunnet og ubegrunnet kritikk, er den også forbundet med en fare. Som system vil barnevernet for enhver pris beskytte systemets auto-poiesis, selv når denne risikerer å eliminere barnevernets indre strukturer. Barnevernet kan dermed bli mer opptatt av å opprettholde sin kommunikasjon uavhengig av kritikkenes *innhold*. Systemet risikerer dermed å hekte seg på kritikk basert på uvitenhet til tross for eksisterende tilgjengelig kunnskap (Proctor, 2008; Knudsen & Kishik, 2022). Dermed ikke bare reproduseres og vedlikeholdes en praksis basert på ikke-kunnskap, den blir også multiplisert og eskalert (Knudsen & Kishik, 2022). Ethvert forebyggende tiltak og forsøk på justering av praksis blir da stoppet av kommunikasjon basert på ikke-viten. I tillegg vil ikke-kunnskapen styre målsettingene og dermed også avgjøre hva som regnes som relevant kunnskap (Knudsen & Kishik, 2022). Dette gjelder imidlertid også for barnevernets interne forventningsstrukturer. Også de kan tilslutte seg ikke-viten og dermed skape en retning og en praksis basert på uvitenhet.

Når kunnskap blir forstått som noe en organisasjon verken besitter eller eier, men som noe som aktualiseres i kommunikasjonen, synliggjøres det hvordan uvitenhet i praksis kan produseres, opprettholdes og multipliseres (Knudsen & Kishik, 2022). I artikkelen til Knudsen & Kishik blir det synliggjort hvordan økonomiske eller politiske interesser kan føre til en kommunikasjon som kontinuerlig kobler seg til ikke-viten. Nettopp for å unngå forpliktelsene som ligger i eksisterende kunnskap. Men også motsatt, hvordan en organisasjon som barnevernet ikke kan basere sin praksis på en *snever* kobling til kunnskap og dermed er avhengig av å innhente relevant og viktig ikke-kunnskap (Knudsen & Kishik, 2022, s. 359). Da barnevernet hadde en praksis med samvær kun fire til seks ganger i året som norm (Stang & Baugerud, 2018; Alvik, 2021), var det ikke en følge av manglende kunnskap (Aamodt & Sommerfeldt, 2022). Heller var kunnskapen begrenset og dermed et resultat av barnevernets manglende vektlegging og innhenting av det man ikke vet.

Denne artikkelen er ikke ment å underkjenne barnevernets problemer eller skape et inntrykk av en tjeneste som *ikke kan* endres. Heller er budskapet at til tross for at endring ikke kan forventes, kan man ikke stoppe med forsøket. Kritikkenes forstyrrelser er den muligheten vi har, og særlig om den gjøres funksjonsrelevant. Spørsmålet blir dermed hvordan kritikk som immunmekanisme kan brukes til å immunisere barnevernfeltet mot en for rask avvísing av kritikken som reises. Forutsetningen blir kanskje en kritikk barnevernets funksjonssystemer kan hekte seg på. Dermed blir det avgjørende at barnevernet har strukturer som inviterer og tiltrekker seg kritikk.

Referanser

- Aamodt, H. & Sommerfeldt, M. B. (2022). Hvordan besluttes samvær mellom foreldre og barn under offentlig omsorg? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(2–3), 80–97. <https://doi.org/10.18261/tnb.99.2-3.2>
- Alexander, P., Glorija, P., Thoresen, G. & Steinrem, I. (Red.). (2018). *Barnas barnevern*. Universitetsforlaget.
- Alstad, S. (2022). *På innsiden av barnevernet*. Aschehoug forlag.
- Alvik, I. (2021). *Samvær etter omsorgsovertakelse*. (OsloMet Skriftserie, nr. 4), OsloMet – storbyuniversitetet, <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/753/630>
- Andenæs, A. (2004). Hvorfor ser vi ikke fattigdommen? Fra en undersøkelse om barn som blir plassert utenfor hjemmet. *Nordisk sosialt arbeid*, 24(01), 19–33. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3037-2004-01-03>
- Andersen, B. (2018, 3. oktober). «Kjære barnevernet – jeg vil hjem til mi ekte mor.» NRK. <https://www.nrk.no/nordland/xl/fem-barn-akuttplaseres-hver-dag-i-norge-1.14082733>
- Andersen, B. (2020). *Jurist om barnevern: – Hvorfor i himmelens navn hjelper man barn på denne måten?* NRK. https://www.nrk.no/nordland/menneskerettighetsjurist-krever-full-gransking-av-norsk-barnevern-1.15008737?fbclid=IwAR2bbiTIvUkojdSeCTjePVCTZ_0wi136FNIGqHHV2d-bmlMH2ljLkS12TKs
- Andersen, N. Å. (2014). Kan man fundere kritikk i kritikkenes umulighet? *Social Kritik. Tidsskrift for social analyse og debat*, 26(140), 50–68. <https://www.academia.edu/14731777>
- Andersen, N. Å. & Pors, J. G. (2018). *Niklas Luhmann*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Andersen, N. Å. & Stenner, P. (2020). Social Immune Mechanisms: Luhmann and Potentialization Technologies. *Theory, Culture & Society*, 37(2), 79–103. <https://doi.org/10.1177/0263276419868768>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2016). DigiBarnevernet. <https://www.bufdir.no/prosjekter/digibarnevern/>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2019). *Utredning av kompetansehevingstiltak i barnevernet* (Rapportnummer 04/2019). <https://www2.bufdir.no/globalassets/bufdirs-kompetanseutredning-endelig.pdf>
- Barnevernsloven (2021). *Lov om barnevern*. (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-06-18-97>
- Beck, U. (1986). *Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Suhrkamp.

- Beck, U. & Wehling, P. (2012). Politics of Nonknowing: An Emerging Area of Social and Political Conflict in Reflexive Modernity. I P. Baert & F. D. Rubio (Red.), *The Politics of Knowledge* (s. 33–57). Routledge.
- Brice, J., Donaldson, A. & Midgley, J. (2020). Strategic Ignorance and Crises of Trust: Un-Anticipating Futures and Governing Food Supply Chains in the Shadow of Horsegate. *Economy and Society*, 49(4), 619–641. <https://doi.org/10.1080/03085147.2020.1781387>
- Fauske, H., Lichtwarck, W., Marthinsen, E., Willumsen, E., Clifford, G. & Kojan, B. H. (2009). *Barnevernet på ny kurs?: Det nye Barnevernet: Et forsknings- og utviklingsprosjekt i barnevernet: Sluttrapportfase 1* (NF-rapport nr. 8/2009). Nordlandsforskning. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2013091306073
- Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative inquiry*, 12(2), 219–245.
- Forandringsfabrikken. (2023). *Barnevern som er trygt og nyttig for barn*. Forandringsfabrikken. <https://forandringsfabrikken.no/barnevern/>
- Forskrift om nasjonal masterutdanning for barnevernsarbeid. (2021). *Forskrift om nasjonal masterutdanning for barnevernsarbeid*. (FOR-2021-04-09-1148) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2021-04-09-1148>
- Giddens, A. (2005). *Modernitetens konsekvenser*. GU Videregående.
- Hansen, A. (2019, 14. mars). For mange barn tas fra sine foreldre. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/for-mange-barn-tas-fra-sine-foreldre/70866909>
- Haugland, R. (2008). *Med makt til å krenke* (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Hennum, N. (2014). Developing Child-Centered Social Policies: When Professionalism Takes Over. *Social Sciences*, 3(3), 1–19. <https://doi.org/10.3390/socsci3030441>
- Hennum, N. (2015). Makten i barnet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(2), 125–138. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-05>
- Hennum, N. (2017). The Norwegian child protection services in stormy weather. *Critical and Radical Social Work*, 5(3), 319–334. <https://doi.org/10.1332/204986017X15029695863676>
- Hennum, N. & Aamodt, H. (2020). The place of children in the imaginary of welfare states. *Critical and Radical Social Work*, 9(2), 205–219. <https://doi.org/10.1332/204986020X16031177678958>
- Holø, M. R. & Vogt, F. L. (2017). *Jeg trodde jeg hadde gjort noe kriminelt, og gråt i to timer mens de kjørte meg vekk*. NRK. <https://www.nrk.no/innlandet/-jeg-trodde-jeg-hadde-gjort-noe-kriminelt-og-grat-i-to-timer-mens-de-kjorte-meg-vekk-1.13821528>
- Kessler, O. (2015). Ignorance and the Sociology of Economics. I M. Gross & L. McGoey (Red.), *Routledge International Handbook of Ignorance Studies* (s. 338–348). Routledge.
- Knudsen, M. (2014). Teoriens praktiske væsen. *Social Kritik. Tidsskrift for social analyse og debat*, 26(140), 40–50.
- Knudsen, M. & Kishik, S. (2022). Multiplying Ignorance, Deferring Action: Dynamics in the Communication of Knowledge and Non-Knowledge. *Social Epistemology*, 36(3), 344–359. <https://doi.org/10.1080/02691728.2022.2036858>
- Kojan, B. H. (2013). Hvordan kan et strukturelt perspektiv med fokus på begreper som klasse og levekår påvirke barneverns tjenestens praksis? I E. Marthinsen & W. Lichtwarck (Red.), *Det nye barnevernet: Fase I – en antologi* (s. 70–86). Universitetsforlaget.
- Kojan, B. H. & Storhaug, A. S. (2021). Innledning. I B. H. Kojan & A. S. Storhaug (Red.), *Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet – sammenhenger, forståelser og ansvar*. (Rapportserie for sosialt arbeid nr. 6). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. <https://samforsk.no/uploads/files/Publikasjoner/Barnevern-og-sosiookonomisk-ulikhet.pdf>
- Kolsrud, K. (2023, 12. september). Norge felt i ni nye barnevernsaker i Strasbourg. *Rett24*. <https://rett24.no/articles/norge-felt-i-ni-nye-barnevernsaker-i-strasbourg>
- Kristofersen, L. B. & Clausen, S. E. (2008). *Barnevern og sosialhjelp* (Nova rapport 3). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/3287>
- KS. (2023). DigiBarnevern. <https://www.ks.no/fagomrader/digitalisering/felleslosninger/digibarnevern/>
- Laclau, E. & Mouffe, C. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. Verso.

- Laclau, E. & Mouffe, C. (2002). *Det radikale demokrati: Diskursteoriens politiske perspektiv*. Roskilde Universitetsforlag.
- Luhmann, N. (1982). *The differentiation of Society*. Columbia University Press.
- Luhmann, N. (1986). *Ökologische Kommunikation. Kann die moderne Gesellschaft sich auf Gefährdungen einstellen?* Westdeutscher Verlag.
- Luhmann, N. (1989). *Ecological Communication*. University of Chicago Press.
- Luhmann, N. (1990). *Political theory in the welfare state*. Walter de Gruyter.
- Luhmann, N. (1991). *Soziologie des Risikos*. Walter de Gruyter.
- Luhmann, N. (1995). *Social Systems*. Stanford University Press.
- Luhmann, N. (2000). *Sociale systemer*. Hans Reitzels Forlag.
- Luhmann, N. (2004). *Law as a social system*. Oxford University Press.
- Luhmann, N. (2016). *Samfunnets samfunn*. Hans Reitzels Forlag.
- McGoey, L. (2012a). Strategic Unknowns: Towards a Sociology of Ignorance. *Economy and Society*, 41(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/03085147.2011.637330>
- McGoey, L. (2012b). The Logic of Strategic Ignorance. *The British Journal of Sociology*, 63(3), 533–576. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2012.01424.x>
- McGoey, L. (2019). *The Unknowers: How Strategic Ignorance Rules the World*. Zed Bloomsbury.
- Moeller, H. G. (2006). *Luhmann Explained. From Souls to Systems*. Open Court.
- Moland, A. & Thoresen, F. (2023, 9. januar). Ti barnevernsbarn døde. Bufdir vet bare hva som skjedde med ett av dem. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/i/dwvAWj/ti-barnevernsbarn-doede-bufdir-vet-hva-som-skjedde-med-bare-ett-av-dem>
- Moland, A., Hassan, A. & Wikan, V. S. (2023, 11. januar). Ti barn døde. Kun ett dødsfall ble gransket. Nå varsler barneministeren full granskning. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/i/nQvaPQ/ti-barn-doede-kun-ett-doedsfall-ble-gransket-naa-varsler-barneministeren-full-granskning>
- Neumann, C. E. B. (2012). Omsorgsetikk i barnevernet. *Sosiologi i dag*, 42(3–4), 104–124. <http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1021>
- Neumann, C. E. B. (2021). Kjærlighet på bestilling – om staten, barnevernsarbeidere og følelser. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(4), 290–305. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2021-04-05>
- Norges Institusjon for Menneskerettigheter (2023). EMD-dommer mot Norge. <https://www.nhri.no/emd/dommer-mot-norge/>
- NOU 2000: 12. (2000). *Barnevernet i Norge Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-12/id117351/>
- NOU 2009: 8. (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet – Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/6ebc07ce4230459cb78599b599d76f40/no/pdfs/nou200920090008000dddpdfs.pdf>
- NOU 2017: 12. (2017). *Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-12/id2558211>
- Proctor, R. N. (2008). Agnotology: A Missing Term to Describe the Cultural Production of Ignorance (And Its Study). I R. N. Proctor & L. Sciebinger (Red.), *Agnotology: The Making and Unmaking of Ignorance* (s. 1–35). Stanford University Press.
- Prop. 73 L (2016–2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/>
- Redd Barna. (2017). *Skånsom henting? Erfaringer med akuttvedtak i barnevernet*. <https://www.old.reddbarna.no/nyheter/barna-forteller-slik-var-det-aa-bli-akuttflyttet-av-barnevernet?iid=1110404&pid=RB-Base-ContentRB-Files.Native-InnerFile-File&attach=1>
- Riksrevisjonen. (2012). Dokument 3:15 (2011–2012). Riksrevisjonens undersøkelse om det kommunale barnevernet og bruken av statlige virkemidler. *Dokument 3:15 (2011–2012), Innst. 74 S (2012–2013)* https://www.stortinget.no/Global/pdf/Dokumentserien/2011-2012/Dokumentbase_3_15_2011_2012.pdf

- Riksrevisjonen. (2020). Riksrevisjonens undersøkning av om statlege barnevernsmyndigheiter sikrar det beste for barn i barnevernsinstitusjonar. *Dokument 3:7. (2019–2020)* <https://www.riksrevisjonen.no/undersokning-av-om-statlege-barnevernsmyndigheiter-sikrar-det-beste-for-barn-i-barnevernsinstitusjonar/>
- Riksrevisjonen (2022). Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningspraksisen i det kommunale barnevernet. *Dokument 3:5 (2022–2023)*. <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/NO-2022-2023/forvaltningspraksisen-i-det-kommunale-barnevernet.pdf>
- Røren, I., Hilland, L., Ramsvik, M. & Rentzsch, J. (2022, 15. desember). Gutten i leiligheten. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/gEd8e9/gutten-i-leiligheten>
- Røren, I. (2023, 1. februar). Etterlyser bedre rettssikkerhet for barnevernsbarn. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/vewdwl/etterlyser-bedre-rettssikkerhet-for-barnevernsbarn>
- Schaefer, S. M. (2019). “Wilful Managerial Ignorance, Symbolic Work and Decoupling: A Socio-Phenomenological Study of ‘Managing Creativity.’” *Organization Studies* 40 (9), 1387–140. <https://doi.org/10.1177/0170840618772600>
- Skogstrøm, L. (2015, 10. juni). Fagfolk melder bekymring om barnevernet. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/i/Q9rP/fagfolk-melder-bekymring-om-barnevernet>
- Stang, E.G. & Baugerud, G.A. (2018). *Samvær etter omsorgsovertakelse. En barnefaglig og juridisk utredning*. OsloMet Skriftserie 2018 nr. 10.
- Statens helsetilsyn. (2009). *Utsatte barn og unge – behov for bedre samarbeid. Oppsummering av landsomfattende tilsyn 2008 med kommunale helse-, sosial- og barneverntjenester til utsatte barn* (Rapport 5/2009). Barne- og likestillingsdepartementet. https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2009/helsetilsynetrapport5_2009.pdf
- Statens helsetilsyn. (2012). *Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2011 med kommunalt barnevern – undersøkelse og evaluering* (Rapport 2/2012). https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2012/helsetilsynetrapport2_2012.pdf
- Statens helsetilsyn. (2015). «–Bare en ekstra tallerken på bordet?» *Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2013 og 2014 med kommunenes arbeid med oppfølging av barn som bor i fosterhjem* (Rapport 1/2015). <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2015/bare-en-ekstra-tallerken-pa-bordet/>
- Statens helsetilsyn. (2017). *Bekymring i skuffen. Oppsummering av landsomfattende tilsyn i 2015 og 2016 med barnevernets arbeid med meldinger og tilbakemeldinger til den som har meldt* (Rapport 1/2017). <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2017/bekymring-i-skuffen-oppsummering-av-landsovmfattende-tilsyn-i-2015-og-2016-med-barnevernets-arbeid-med-meldinger-og-tilbakemelding-til-den-som-har-meldt/>
- Statens helsetilsyn. (2019a). *Det å reise vasker øynene – Gjennomgang av 106 barnevernssaker*. https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf
- Statens helsetilsyn. (2019b). *Omsorg og rammer. Når barn trenger mer* (Rapport, 9/2019). https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynetrapport9_2019.pdf
- Statens helsetilsyn. (2022). *Det handler om ledelse. Oppsummering av landsomfattende tilsyn med barnevernets arbeid med undersøkelser 2020–2021* (Rapport, 2/2022). https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2022/helsetilsynetrapport_2_2022.pdf
- Strand, H. K. (2022, 8. september). Dropper samarbeid med forandringsfabrikken. *Khrono*. <https://khrono.no/dropper-samarbeid-med-forandringsfabrikken/714896>
- Thrana, H. M. (2013). Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 90(1), 5–17. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-01-02>
- Thrana, H. M. (2016). Kjærlighetens inntreden i barnevernet – en utfordring for den profesjonelle relasjon? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 93(2), 96–109. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-02-03>
- Zerener, A. (2022). *Statsbudsjettet 2023. Forandringsfabrikken mister driftstilskudd*. Psykologisk.no. <https://psykologisk.no/2022/10/statsbudsjett-2023-forandringsfabrikken-mister-driftstilskudd/>